

جشن نوروز الهام نصرت نظامی

همه ساله بخت تو پیروز باد همه روزگاران تو نوروز باد

حکیم ابوالقاسم فردوسی

نوروز میراث جاودانی است از اعصار و قرون مختلف که در پیچ و خم تاریخ به معانی ومضامین مختلف و در عین حال مشترک و هدفمند به یادگار مانده است . بدیهی استدرک و دریافت اندیشه بشر از نظام خلقت هر روز معانی و مضامین نویی را می طبدکه کلید این نو گرایی در اندیشه و تفکر آدمی به زبان رمز در دل طبیعت نهفته است .

درک و دریافت این شناخت در روزگار نو به او این امکان را می دهد که اندیشه نو تفکرنو و شناخت نو از پروردگار خود داشته و روزگاران او همیشه نوروز باشد.نوروز جشن رستاخیز و نوزایی طبیعت است و نقطه ملاقات سرما و گرما الهام بخش اسطوره های نوروزی در ذهن بشر ابتدایی . اسطوره ایزدانی که در زمستان به زیر زمین می روند تا ریشه درختان و گیاهان را از گزند سرما محفوظ دارند و دوباره در بهار به زمین بر میگردند و گیاهان را شکوفا و بارور می کنند .اسطوره و حماسه سیاووش قهرمان آرمانی ایرانی که از خونش گیاهی جاویدان میروید و تولد کیخسرو و عروج او نیز در نوروز صورت می گیرد.

در نوروز بنیاد شهرنشینی و مدنیت اسطوره ای برقرار شد و ماخذ این رویداد را به جمشید نسبت می دهند . جمشید در نوروز آب از چاه بیرون کشید و زمین را آبیاری کرد و کشاورزی را بنیاد نهاد . نیشکر را کشف کرد و از آن شکر ساخت کوه را شکافت و معدن را استخراج کرد .فلز را کشف کرد و ابزار ساخت شهر ساخت و ساختمان خانه و کاخ بنا کرد . گرمابه ساخت و مردم را به رعایت بهداشت تشویق کرد . اسب را رام کرد و گردونه ای ساخت که او را از دماوند به بابل برد و جامی داشت که جهان را در آن می دید.خط را اختراع کردکتیبه نوشت و به اطراف فرستاد و گسترش بازرگانی و دانش نیز انجام شد . در نوروز به داد نشست .نوروز را روز دادگری هم میتوان نامید مردم به پاس تلاش های او نوروز را جشن گرفتند و خداوند نیز به پاس خدمت های او به مردم سرزمین را از درد پیری گرما و سرما و حتی زمانی از مرگ دور نگه داشت. در عصر طلایی ایران اسطوره ای سه عامل رفاه اقتصاد، گسترش دانش ، داد و دادگستری پی ریزی شد و طبق بیشتر ماخذ این رویداد بزرگ در نوروز اتفاق افتاد .هخامنشیان و به ویژه ساسانیان مراسم نوروزی را برپا می داشتند بنا و نقش و نگارهایتخت جمشید بر جشنی با شکوه دلالت می کنند جشنی که با حضور شاه ، بزرگان و اشراف پارسی و مادی سربازان و نگهبانان جاودان و نمایندگان ملت های تابع این شاهنشاهی بزرگ بر پا می شد. آنها هدایای خود را که نمونه ای از محصولات بومی کشاورزی و یا صنعتی بود برای پیشکشی و شاید هم برکت می آوردند شاهان ساسانی و فرماندهان،دبزرگان خاندان ،دیدن دوستان و فرستادن هدیه و شیرینی ،سبز کردن دانه های غلات و تغال بر رویش آنها و به طور کلی شادمانی و شاد خواری مردم در این روزها و همچنین آهنگ های موسیقی که به نام نوروز برای ما مانده اند همگی نمایانگر تجلیل و بزرگداشت نوروز ساسانی است.

مردم عامه نیز همه هفت دانه غلات مرسوم را سبز می کردند و برای هم می فرستادند و دین بزرگ جهانی نیز نوروز را پذیرفتند : زرتشت و اسلام طبق روایات زرتشتی خداوند در نوروز آفرینش را آغاز کرد ، آفرینش آسمان ، زمین ، آب ، گیاه ، حیوان و انسان. طبق روایات دیگر آفرینش عناصر دیگر حیات قبلا آغاز شده بود و این انسان بود که در نوروز آفریده شد.جشن تولد انسان در نوروز را اسلام نیز با نهادن میلادآدم ابوالبشر در نوروز تایید کرده است . باید گفت تولد انسان در نوروز قدمت نوروز را نشان می دهد که فراتر از تاریخ است و نتیجه می گیریم که در برپایی بزرگداشت آیین های آن مرزهای سیاسی و جغرافیایی برداشته می شود تمام انسانها از هر قوم و فرهنگی که باشند حق بزرگداشت نوروز را دارند . اما ما ایرانیان بیش از همه و پیش از هر قوم دیگر باید آن را گرامی بداریم. اصطلاح نجومی " تحویل " و "تحویل سال" : صاحب فرهنگ " ناظم الاطبا " در توصیف آن میگوید " انتقال خورشید از برج حوت به برج حمل و یا از برجی به برج دیگر و یا انتقال هر یک از سیارات از برجی به برج دیگر را تحویل می گویند . " تحویل سال نیز داخل شدن در دقیقه اول سال نو به نوروز را گویند . که در برج حمل صورت می گیرد . و گردش یک دور زمین به دور خورشید که ۲۴۵ روز و ۵ ساعت و ۴۸ دقیقه و ۴۵ ثانیه است.

عموما در هنگام تحویل سال مردم بر سر سفره های نوروزی نشسته اند چه اگر کسی در وقت تحویل سال در خانه و بر سر سفره نباشد تا آخر سال از خانه آواره خواهد بودیک اعتقاد عمومی است که تحویل سال حرکت زمین از شاخی به شاخ دیگر است زیرا معتقدند که در میان دریای بیکران ماهی ای شناور است که گاوی را بر پشت دارد و زمین بر شاخ گاو نهاده است . هنگام تحویل سال گاو زمین را از یک شاخ به شاخ دیگر می اندازد و همین موجب می شود که زمین لرزشی بیاید و تخم مرغی که روی آینه گذاشته اند یا برگ سبز و نارنجی که در کاسه ای آب انداخته اند می چرخد و ماهی هایی که در آب هستند به طور عمودی بی حرکت می شوند.

در باب دعای تحویل سال در لحظات بسیار حساس تحویل خوانده میشود از گذشته های دور معمول و مرسوم بوده است. و آن: یا مقلب القلوب و الابصار یا مدبر الیل و النهار یا محول الحول و الاحوال حول حالنا الی احسن الحال. ای دگرگون کننده دلها و دیده ها ای تدبیر کننده شب و روز. و ای برهم زننده حال و احوال. دگرگون ساز حال ما را به بهترین احوال. دعای تحویل سال با توجه به مضامین و تعابیر مندرج در آن چندین موضوع را برای ما تداعی می کند. نخست اینکه تحولات طبیعی در آغاز فصل بهار بر روی زمین رخ می دهد و زمستان سرد و سخت به بهار معتدل و سرسبز تبدیل می گردد. دوم اینکه این تحولات و زنده شدن همه موجودات تداعی معاد جسمانی و روحانی در قیامت است. سوم: در متن دعا آمده که پروردگار ا ما را هم دگرگون ساز چهارم اینکه طبق این دعا توفیق تغییر و تحول در درون انسانها را به آنان عطا کن. انسان در مناسک گذار نوروزی که با مجموعه رفتارهای نمادین رمزگونه همراه است در یک استحاله درونی و بیرونی نخست همه تعلقات ناپاک و نامقدس زندگی دنیوی را که از سیاهی و تباهی کهنگی برخاسته از خود می زداید و دور می سازد. سپس با نوشدگی زمان و سال و تکرار آفرینش در طبیعت در ساحتی معنوی و قدسی باز زاده می شود. آنگاه با نیرو و توانی تازه برای پذیرش وظایف و قیود اجتماعی زندگی در یک سال دیگر آمادگی می یابد و آن را با سال نو آغاز می کند.

مهربانا جشن نوروزت خوش و فرخنده بادا

بخت پیروز دلت شاد و لبث پر خنده بادا

گلبن شادی شکوفا باد در گلزار جانت

خار اندوه از گلستان دلت برکنده بادا

چشم بینای تورو دشمنی هرگز نبیند

سینه پاکت زمهر و دوستی آکنده بادا

آفتاب بر سر یاران و جان دوستداران

سایه بال حمایت جاودان افکنده بادا

با امید و آرزویت شادمان باش همایون

در گلستان وصال بلبل پیونده بادا

همایون کرمانی شاعر معاصر

منابع:

- ۱- قریب، بدرالزمان. ۱۳۸۲. مجموعه مقاله های دومین همایش منطقه ای نوروز، پژوهشکده مردم شناسی_معاونت پژوهشی تهران.
- ۲- کریمیان سردشتی، نادر. ۱۳۸۲. مجموعه مقاله های دومین همایش منطقه ای نوروز، پژوهشکده مردم شناسی_معاونت پژوهشی تهران.
- ۳- بلوکباشی، علی. ۱۳۷۰. مجموعه مقالات نخستین همایش نوروز، پژوهشکده مردم شناسی_معاونت پژوهشی تهران.